

Pilot Innovatieve
Schuldhulp
Goede Gieren
Haarlem
Februari 2015

1. GG-pilot Haarlem

De afgelopen jaren is de schuldenproblematiek onder particulieren toegenomen. Dusdanig dat de hulpverleningssystemen die daarvoor zijn ingericht het niet meer aan kunnen. Veel mensen vallen uit voor ze in een hulpverleningstraject komen; veel mensen vallen uit tijdens het traject. Niet alleen het aantal cliënten neemt hand over hand toe. Ook de omvang van de individuele schulden groeit. In 2013 bedroeg de gemiddelde schuld € 37.700.¹ In 2013 klopten 89.000 mensen aan bij de schulddienstverlening. 80 % van hen had problematische schulden die in drie jaar niet konden worden afbetaald. Het gaat dan om een slordige 72.000 mensen. Voor ongeveer de helft van de mensen kon om uiteenlopende redenen geen schuldregeling tot stand komen. (35.000 mensen).² Dat is des erger omdat schulden een belemmering vormen voor de oplossing van andere problemen, zoals werkloosheid, opvoedingsproblemen en geweld in huiselijke kring. Een persoonlijk probleem van geldgebrek wordt zo een ernstig maatschappelijk probleem. Mensen kunnen hun huur, zorgverzekering, of energierekening niet meer betalen. Ze komen op straat te staan, komen terecht in de crisisopvang, kinderen worden uithuisgeplaatst, jongeren schrijven zich uit om te ontkomen aan schuldeisers enzovoort. Zo wordt een hoge maatschappelijke prijs betaald voor de schuldenproblematiek. Het NIBUD schat de kosten van schulden voor de samenleving op 11 miljard euro per jaar.³ Met de Goede Gieren-aanpak beogen we een brede en fundamentele herijking van de aanpak van de schuldenproblematiek - in financiële zin, in morele zin en in maatschappelijke zin.

In morele zin is het schuldsaneringssysteem gebaseerd op straf. “Schulden” zijn je eigen schuld. En dus moet je er zelf voor boeten. Het gaat er niet om dat dit de opvatting is van de mensen die werken in de schuldhulp (bij hen staat vaak juist de dienstverlening voorop), maar dat dit het leidende beginsel is voor de inrichting van het systeem. Het uitgangspunt van schuld geldt echter niet (meer) voor iedereen. Wie door huiselijk geweld op straat komt te staan, kan in de schulden komen. Wie zijn of haar baan verliest, moet soms zijn of haar huis verkopen met een restschuld als gevolg. Wie een te laag IQ heeft om zijn of haar financiën te begrijpen, kan niet altijd het verwijt worden gemaakt dat schulden de eigen schuld zijn. Het moralistische perspectief gaat bovendien voorbij aan het feit dat vaak ook kinderen de dupe zijn van deze moraal. Het moge duidelijk zijn dat kinderen die opgroeien in een gezin met schuldproblemen niets aan die schulden kunnen doen. Toch is het imperatief van schuld en dus boete leidend in veel beleid. Dat is niet langer effectief.

In financiële zin is de huidige schuldsanering en schulddienstverlening onrendabel. Vooral in situaties waarin aan de achterkant van de schulden een veelvoud aan maatschappelijke kosten ontstaan. Een gezin met een huurachterstand van drie maanden komt op straat te staan (kosten 6.000 euro). Vervolgens gaan de ouders naar de maatschappelijke opvang (60.000 euro per jaar) en worden drie kinderen “uit huis geplaatst” (40.000 euro per kind per jaar). Na een half jaar is de belastingbetaler al 100.000 euro kwijt, omdat we geen oplossing hebben voor het vereffenen van die drie maanden huurachterstand. We compenseren het onmachtige systeem van publieke schulddienstverlening dus met veel hogere publieke zorgkosten, die volgens het NIBUD oplopen tot zo’n 11 miljard euro per jaar (zie noot 3). Dat is onhoudbaar en niet nodig.

¹ Jaarverslag NVVK 2013 <http://www.nvbk.eu/schuldhulpverlening/nvbk>

² Nadja Jungmann (2014) *Onoplosbare schulden*.

³ NIBUD, *Schulden in Nederland. Omvang en gevolgen*, oktober 2014.

http://www.nibud.nl/fileadmin/user_upload/Documenten/PDF/2014/Rapport-schuldenproblematiek-in-NL2014.pdf

In [*maatschappelijke zin*](#) leidt de manier waarop we schuldsanering en schulddienstverlening

organiseren tot meer in plaats van minder persoonlijke en sociale problemen. Kinderen groeien op in schrijnende armoede (60 euro leefgeld per week is geen uitzondering, de beslagvrije voet wordt geregeld geschonden). De maatschappelijke opvang en de crisisopvang raken verstopt met gezinnen die andere groepen verdringen. Juist de groep mensen waar de verzorgingsstaat voor bedoeld was, wordt zo het slachtoffer.

In [*bestuurlijke zin*](#) zien we dat pogingen om de schuldhulp te verbeteren hebben geleid tot commodificatie van schulddienstverlening. Het heeft geleid tot standaardisering (gelijke behandeling van gelijke gevallen) in plaats van maatwerk (ongelijke behandeling van gevallen naarmate ze verschillen).

In [*professionele zin*](#) kan er nog veel in de sector worden verbeterd. Het principe van 1 gezin, 1 plan, 1 regisseur wordt overal in het land omarmd. Toch is het nog niet gebruikelijk dat de oplossing van het ene probleem wordt aangewend om de oplossing van een ander probleem gemakkelijker te maken door bespaarde kosten op een andere manier in te zetten. Van een werkelijk integrale analyse en aanpak is daarom in veel gevallen nog geen sprake.

In [*wettelijke zin*](#) bestaat er een aantal lacunes die mensen van de regen in de drup helpen. Wie al eens in de WSNP heeft gezeten, komt er tien jaar niet meer in. Ook als je twee weken na je ontslag uit de WSNP een naheffing van de belastingdienst krijgt. Hoewel de gemeente de wettelijke regie heeft voor schulddienstverlening, weigeren belastingdienst en CJIB vaak mee te gaan in saneringstrajecten zonder een alternatief aan te dragen. De Goede Gieren aanpak beoogt hiervoor alternatieven te ontwikkelen. Zoals bijvoorbeeld een werkstraf als alternatief voor CJIB-boetes.

In samenwerking met de Gemeente Haarlem willen de Goede Gieren rechtmatige, rechtvaardige, maar ook goedkopere alternatieven ontwikkelen. Het gaat om een uitbreiding van het handelingsrepertoire van schuldhulpverlening, aanvullend op het bestaande repertoire.

De GG-organisatie is een samenwerking van Eelke Blokker, Sadik Harchaoui, Pieter Hilhorst, Albert Jan Kruiter, Harry Kruiter en Jos van der Lans.

De Goede Gieren ontlenen hun naam aan de praktijk in de Verenigde Staten waar bedrijven voor een klein bedrag schulden opkopen om vervolgens schuldenaren maximaal onder druk te zetten voor hun rendement. Deze bedrijven worden wel gieren genoemd: Vultures. Wij willen Goede Gieren zijn. Wij willen onorthodoxe methoden gebruiken, niet om mensen uit te knijpen, maar om ze perspectief te bieden.

2. Uitgangspunten Goede Gieren-aanpak

De Goede Gieren-aanpak wil een innovatieve en alternatieve omgang met schuldenproblematiek mogelijk maken. Door niet te vertrekken vanuit formele en bureaucratische mogelijkheden, maar vanuit een kostenbatenanalyse, wil de aanpak goedkopere en betere oplossingen mogelijk maken. De filosofie achter die aanpak kent de volgende uitgangspunten.

a) Integrale kostenbatenanalyse

Ministeries en gemeentelijke afdelingen worden afgerekend op hun eigen specifieke doelstellingen. De optelsom van optimale deeloplossingen is echter iets anders dan een optimale totaaloplossing. De som is vaak minder dan het geheel der delen. Een voorbeeld kan dat verduidelijken. Om het percentage geslaagde schuldhulptrajecten te verhogen ligt het voor de hand om de toegang tot schuldhulpverlening scherper te bewaken. Om een schuldhulptraject succesvol te doorlopen moeten mensen immers gemotiveerd zijn. Dus is het verleidelijk om alleen gemotiveerde mensen toe te laten.

Een logische consequentie van deze aanpak is dat het aantal mensen dat de schuldsanering succesvol doorloopt stijgt, maar dat het percentage dat aan de voorkant afvalt toeneemt. Zo blijken klanten van de verslavingsreclassering vrijwel nergens in aanmerking te komen voor schuldsanering. Vanuit de schuldhulp is het weren van deze lastige doelgroep misschien begrijpelijk, maar de maatschappelijke kosten van deze uitsluiting zijn groot. Het hebben van schulden vergroot de kans op recidive.⁴

Ook voor andere doelgroepen geldt dat het ontzeggen van de toegang tot schuldhulp leidt tot meer maatschappelijke kosten. Dat ze geen schuldhulp krijgen, betekent immers niet dat ze geen problemen meer hebben. En zeker niet dat ze geen kosten meer veroorzaken. Als iemand met kinderen en schulden zijn huis wordt uitgezet, levert dat weer kosten op voor de crisisopvang en voor een eventuele uithuisplaatsing van de kinderen. Kinderen mogen immers niet op straat zwerven met hun ouders.

In de *Goede Gieren-aanpak* wordt daarom altijd gestart met een integrale kostenbatenanalyse. Niet de moraal, maar de ratio staat voorop. Wat zijn de kosten en baten van een alternatieve schuldsanering? Die vraag wint aan belang door de decentralisaties voor gemeenten. Gemeenten krijgen nu immers een veel groter deel van de totale kosten van mensen met gestapelde problemen op hun bordje. Waar het niet toelaten van mensen tot schuldhulpverlening leidt tot hogere kosten, moeten gemeenten in de buidel tasten.

b) Een omkering van de motivatiefilosofie

De huidige schuldhulpverlening is in de kern gebaseerd op het idee dat mensen moeten worden gestraft voor hun onverantwoordelijke gedrag uit het verleden. Die straf duurt lang. Een wettelijk schuldsaneringstraject duurt drie jaar. Doorgaans gaat er aan die drie jaar ook nog een stabilisatiefase vooraf, waarin iemand moet laten zien dat hij of zij rond kan komen met een laag inkomen. De tijd dat iemand moet rondkomen van een absoluut minimum is zo erg lang. In de drie tot vijf jaar dat iemand in de schuldhulp en –sanering zit, is er nauwelijks een beloning voor goed gedrag. Als iemand in de WSNP zit is er ook geen enkele prikkel om extra inkomsten te verdienen. Al het extra verdiende geld gaat namelijk naar de schuldeisers. Sterker nog: in de WSNP worden mensen geregeld aangemoedigd om het inkomen stabiel te houden, c.q. in de uitkering te blijven.

⁴ Nadja Jungmann (2014), *Gevangen in schuld*

De *Goede Gieren-aanpak* draait deze motivatietheorie om. Niet de straf voor het verkeerde gedrag in het verleden staat voorop, maar perspectief op de toekomst. Hoe kan de cliënt wel (al dan niet met behulp van zijn sociale netwerk) greep krijgen op het eigen leven? Bestaanszekerheid staat daarbij altijd voorop. Het motiveren van cliënten is daarom een essentieel onderdeel van de aanpak. Het nemen van initiatief moet lonen ook op korte termijn.

Bij de *Goede Gieren-aanpak* loont gedragsverandering. Het kan betekenen dat de duur van de saneringsperiode korter wordt of het leefgeld iets wordt verhoogd als iemand aan het werk gaat. Dat is op dit moment niet het geval als iemand in de WSNP zit.

c) Alternatieve afbetaling mogelijk

In de hulpverlening vormt het voortwoekeren van het ene probleem vaak een belemmering voor het oplossen van een ander probleem. Schulden werken verlamdend. Bij een integraal plan hoort dat de problemen op alle leefgebieden worden aangepakt. De filosofie van de Goede Gieren is het creëren van een positieve spiraal. Succes op het ene terrein vergemakkelijkt succes op het andere terrein. Denk bijvoorbeeld aan een plan waarbij het beschermingsbewind dat wordt betaald uit de bijzondere bijstand, wordt vervangen door budgetbeheer in eigen kring. Een deel van het uitgespaarde geld kan worden gebruikt om schulden af te lossen. Ook is het mogelijk om met woningcorporaties afspraken te maken om een deel van de schuld af te lossen door klussen te doen voor de corporatie.

d) Experimentele omzeiling van bureaucratische beperkingen

Schuldsanering loopt paradoxaal genoeg vaak spaak op niet-saneerbare schulden, zoals boetes. Zo moeten verkeersboetes, fraudevorderingen of schadevergoedingen altijd voor de volle honderd procent worden afbetaald. Dit vormt een grote barrière voor schuldsanering. Mensen die hun boetes niet kunnen betalen, kunnen worden gegijzeld. Ze worden dan een aantal dagen vastgezet om hen te dwingen te betalen. In 2013 vroeg het CJIB 37.000 keer om gijzeling in verband met onbetaalde verkeersboetes, in 2014 zou het, volgens de Raad van de Rechtspraak, zelfs al gaan om 92.000 gevallen, waarbij de rechter zou moeten onderzoeken of mensen omdat ze niet willen betalen gegijzeld moet worden.⁵ Bij zo'n 5 procent, een kleine 5.000 mensen, wordt daadwerkelijk tot gijzeling overgegaan. De Raad voor de Rechtspraak heeft hierover meermalen alarm geslagen en de Nationale Ombudsman is inmiddels een onderzoek begonnen.

Na de gevangenisstraf blijft de schuld overigens nog steeds open staan. Dat kost de samenleving veel geld: het opsluiten van mensen kost zo'n 250 euro per dag. Per boete kan iemand zeven dagen worden opgesloten. Sommige mensen hebben verschillende boetes en worden zo voor langere tijd opgesloten. Gijzeling heeft bovendien een ontwrichtende werking, waardoor mensen hun baan kunnen kwijt raken of kinderen hun ouder(s). In detentie verliezen mensen ook het recht op een uitkering (ze zijn immers niet beschikbaar voor de arbeidsmarkt). Zo nemen de financiële problemen alleen maar toe.⁶

⁵ Volgens woordvoerder Frits Bakkervan de Raad van de Rechtspraak in een uitzending van *Radar* van 19 januari 2015.

⁶ Zie bijvoorbeeld de uitzending van *Radar* over de averechtse effecten van de Wet-Mulder:

<http://www.radartv.nl/uitzending/archief/detail/aflevering/19-01-2015/opgepakt-door-openstaande-boete/>

Vanuit een integrale blik zou het veel beter zijn als mensen hun straf op een andere manier zouden kunnen ondergaan. Bijvoorbeeld door middel van een werkstraf. Op dit moment is dat niet mogelijk. De *Goede Gieren-aanpak* wil experimenteren met het omzeilen van deze bureaucratische beperking. Het Openbaar Ministerie heeft namelijk wel de bevoegdheid om gratie te verlenen; het CJIB kent een loket schrijnende gevallen. Maar bij een gratieverzoek wordt nu vooral de nadruk gelegd op het slachtofferschap van de persoon in kwestie. Wij willen juist de nadruk leggen op de daden die iemand bereid is om te verrichten. Via de gemeente van de cliënt bieden wij een passende werkstraf aan. Zo hoeft dat het OM niks te kosten en kunnen ze gratie verlenen zonder dat iemand ongestraft blijft.

e) Schulden zijn veel minder waard dan de nominale waarde

Bij een schuldsanering wordt het grootste deel van de schuld kwijt gescholden. In een onderzoek naar de schuldsanering in Eindhoven blijkt dat 90% wordt kwijtescholden.⁷ In Rotterdam is dat zelfs 94%. Dit komt omdat de afloscapaciteit van de gemiddelde cliënt zeer laag is. 75% van de cliënten zit in de bijstand of leeft van een minimum inkomen. Schuldeisers weten dat als de afloscapaciteit beperkt is, ze weinig van hun geld terug zien.

f) Verzilveren van uitgespaarde maatschappelijke kosten

In vrijwel alle gezinnen met gestapelde problemen vormen schulden een molensteen die ook de aanpak van andere problemen belemmert. Het oplossen van de schuldenproblemen kan daarom helpen om de kosten voor zorg, uitkeringen en opvoedingsondersteuning te verminderen. In de *Goede Gieren-pilot* wordt onderzocht hoe deze uitgespaarde kosten kunnen worden verzilverd.

3. Pilot Haarlem

Vanaf 1 januari 2015 hebben gemeenten veel nieuwe taken gekregen. Het betekent dat ze voor een veel groter deel van de rekening betalen van de zorg voor gezinnen met gestapelde problemen. In de brochure “Nabij is Beter” komt het gezin van Gladys aan bod. Het gezin blijkt in een jaar goed te zijn voor € 168.000 aan zorgkosten (exclusief de medische kosten).⁸ Een groot deel van de kosten worden besteed aan begeleiding en crisisopvang. De schulden van het gezin zijn een barrière voor het oplossen van andere problemen. We geven als het ware veel geld uit voor de bovenste treden van de piramide van Maslov en vergeten de onderste trede: bestaanszekerheid.

In de pilot in Haarlem willen we onderzoeken of het lukt om deze hardnekkige kortzichtigheid te doorbreken. Daarvoor willen we een experiment starten met een Goede Gieren Fonds Haarlem. Dit fonds is een intern fonds van de Gemeente Haarlem dat geld kan voorfinancieren om impasses bij de schuldhelpverlening te doorbreken. De gedachte is dat met het doorbreken van die impasses maatschappelijke kosten worden bespaard. In het experiment wordt onderzocht hoe deze uitgespaarde maatschappelijke kosten kunnen worden verzilverd en gedeeltelijk kunnen terugvloeien in het Maatschappelijke Kosten Reductie Fonds. Op deze manier ontstaat er een revolverend fonds, dat met een eenmalige investering van de Gemeente Haarlem steeds opnieuw kostbare impasses in de helpverlening kan doorbreken.

⁷ Versnelde Schuldsanering, Boscon, Diaconaal Adviesbureau 9 juni 2014

⁸ Pieter Hilhorst, Jos van der Lans. Nabij is beter. De beloftes van de drie decentralisaties. KING/VNG 2015

Voorbeeld Cliënt Beschermd Wonen met CJIB schuld

Dhr. A zit in een Beschermd Wonen project. Hij is klaar om uit te stromen. Belemmering vormde een CJIB boete in verband met een onverzekerde scooter (cliënt had scooter niet afgemeld). Gijzeling van de heer A. dreigde. Een gijzeling zou ontslag van werk betekenen en de begeleiding naar meer zelfstandigheid/ begeleiding naar uitstroom uit de Beschermd Woonvorm ernstig doorkruizen. Met CJIB is daarom een regeling getroffen. Maar deze regeling kent zo'n hoog maandbedrag dat hij voorlopig niet kan uitstromen naar een zelfstandige woning. – Case van een wijkteam uit Haarlem

In het geval van de cliënt van de opvang is het duurder om hem langer in de opvang te laten zitten (kosten €60.000 per jaar) dan om de boete voor het CJIB te betalen (€1.200). In zulke gevallen kan het Goede Gieren Fonds Haarlem een rol spelen om de impasse te doorbreken. Het Goede Gieren Fonds Haarlem schiet de boete voor het CJIB voor en maakt daardoor versnelde uitstroom uit beschermd wonen mogelijk. Voor de terugbetaling van het geld van de boete maakt het Goede Gieren Fonds Haarlem maatwerkoplossingen. Dat kan betekenen dat dhr. A een aantal uur een maatschappelijke tegenprestatie moet leveren. Vervolgens gaat het Goede Gieren Fonds Haarlem kijken op welke manier de uitgespaarde kosten kunnen worden verzilverd.

Het Goede Gieren Fonds Haarlem is een hulpmiddel voor de hulpverlening. Burgers kunnen er dus niet zelf direct een beroep op doen. In die zin is het vergelijkbaar met de werkwijze van de Stichting Urgente Noden Haarlem en omgeving. Ook daar kunnen alleen hulpverleners een aanvraag indienen. Het verschil tussen een aanvraag bij de Stichting Urgente Noden is dat het daar gaat om een gift zonder tegenprestatie, zonder maatwerkplan en zonder het verzilveren van de uitgespaarde maatschappelijke kosten.

Om de flexibiliteit van het fonds optimaal te laten zijn, worden er vooraf geen criteria opgesteld voor welk doel een aanvraag mag worden ingediend. De enige voorwaarde is dat de aanvraag meer kosten bespaart, dan de uitgave kost. Er moet dus sprake zijn van een positieve individuele maatschappelijke kosten-batenanalyse.

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom een schuldregeling niet mogelijk is met alle maatschappelijke kosten van dien. Een doel van het onderzoek is het in beeld brengen van deze belemmeringen en het maken en realiseren van maatwerkoplossingen om de belemmeringen weg te nemen. Vooronderzoek laat zien dat het in ieder geval vaak zal gaan om:

- CJIB boetes
- Fraudevorderingen
- Sterk schommelend inkomens
- studiefinanciering wordt niet gezien als inkomen
- onafgerond eigen bedrijf
- eigen woningbezit
- onafgeronde scheiding
- minder dan 10 jaar geleden in de WSNP gezeten

Werkwijze en organisatie Goede Gieren Fonds Haarlem

Het Goede Gieren Fonds is een *joint venture* van de Gemeente Haarlem en de Goede Gieren. Het fonds wordt ondergebracht bij de Sociale Dienst Haarlem. Het werk voor het fonds is een samenwerking tussen de Goede Gieren-organisatie en een ambtelijke ondersteuning vanuit de Gemeente. Het voordeel van deze constructie is dat de kennis van de mensen die nu betrokken zijn bij schuldhulpverlening en andere diensten van de gemeenten optimaal kan worden gebruikt. Vanuit de Gemeente Haarlem zullen bij het project worden betrokken: de sociale wijkteams, de schulddienstverlening en de afdeling financiën. Voor de pilot in Haarlem willen we een fonds instellen om impasses in de hulpverlening te doorbreken. Dit fonds zal in tranches van € 50.000 ter beschikking worden gesteld. Dit betekent dat voor een nieuwe tranche wordt vrijgegeven met een begeleidingscommissie een evaluatie zal plaats vinden over de besteding van de voorafgaande tranche en de micro Maatschappelijke Kosten Baten Analyses waarop de bestedingen zijn gebaseerd.

4. Stappenplan bij de pilot

Stap 1: *Startbijeenkomst: voorlichting aan de wijkteams over de mogelijkheden van het Goede Gierenfonds Haarlem.*

De werkers van de sociale wijkteams en van schuldhulpverlening moeten weten voor welke cliënten en welke impasses zij een beroep kunnen doen op het Goede Gieren Fonds Haarlem. Hiervoor zal in de verschillende wijkteams een presentatie worden verzorgd door de Goede Gieren.

Stap 2: *Een sociaal wijkteam of de afdeling Schuldhulpverlening meldt een cliënt aan bij eelke@goedegieren.nl.*

De werkers van het sociaal wijkteam en de afdeling schuldhulpverlening melden cliënten waarbij onoplosbare schulden een belemmering vormen voor de hulpverlening.

Stap 3: *Aanvullend onderzoek naar oorzaak onoplosbare schulden door de Goede Gieren.*

Bij het onderzoek naar de oorzaak van de onoplosbare schulden wordt gekeken of alle voorliggende voorzieningen optimaal zijn gebruikt om de impasse te doorbreken. Een voorbeeld kan dit verhelderen.

Failliete ondernemer

Gezin B. (man, vrouw met dochter van 9 jaar). Gezin heeft hoge schulden als gevolg van een faillissement. De schulddienstverlening kan niet van start gaan vanwege het ontbreken van een slotbalans. Aanvraag voor bijzondere bijstand voor het opmaken van de slotbalans is tot 3 keer toe afgewezen. Het gezin blijft daarom zitten met een uitzichtloze schuld. Dit leidt tot hoge zorgkosten in het gezin – Case van een wijkteam uit Haarlem

In dit geval is het goed om eerst te overleggen met Sociale Zaken of het mogelijk is om alsnog bijzondere bijstand toe te kennen voor het opmaken van de slotbalans. Als dit niet mogelijk blijkt, kan alsnog een beroep worden gedaan op het Goede Gieren Fonds om de impasse te doorbreken.

Stap 4: *Integrale kostenbaten analyse: de Goede Gieren maken voor iedere casus een micro MKBA.*

Om voor een aanvraag bij het Goede Gieren Fonds in aanmerking te komen moet er een positieve micro Maatschappelijke Kosten en Baten Analyse worden gemaakt. Hierbij wordt dus ook betrokken wat een huisuitzetting een woningcorporatie kost. Wat een uithuisplaatsing van kinderen jeugdzorg kost, etc. De Goede Gieren zullen de werkers van de sociale wijkteams en schuldhulpverlening helpen om zo'n micro MKBA op te stellen.

Stap 5: *Verkennen van onorthodoxe methoden van afbetalen: in tijd of beloning voor goed gedrag. Verkennen ruimte voor andere onorthodoxe oplossingen bij schuldeisers – creatief team.*

Het Goede Gieren Fonds kan geld voorschieten om een impasse te doorbreken. Een vast onderdeel van de aanpak is een verkenning van de mogelijkheden die de cliënt heeft om een tegenprestatie te leveren. Het kan hierbij gaan om afbetaling in tijd (in plaats van een CJIB-boete of ter vermindering van een huurschuld) of om een beloning voor goed gedrag. Of beloning voor de inzet van het netwerk (zoals bij vervanging van beschermingbewind door bewind in eigen kring). Het is ook mogelijk om te kijken of er met de schuldeiser een andere oplossing mogelijk is die de gemeente minder kost, maar de impasse wel doorbreekt.

Stap 6: *De oplossingen opleveren aan de Sociale Wijkteams cq. schuldhulpverlening professionals.*

Op basis van de vorige stappen wordt voor iedere casus een onderbouwde alternatieve oplossing opgeleverd aan de sociale wijkteams danwel de schuldhulpverlening professionals. In dit proces wordt ook de toegang tot de oplossing verzekerd en verkend of voor deze oplossing een structurele route wenselijk is.

Stap 7: *Besluit tot financiering (mandaat ligt bij Eric Dorscheidt)*

Als er een positieve micro-MKBA is en er is een goed plan om de impasse in de hulpverlening te doorbreken, dan kan het Goede Gieren Fonds overgaan tot betaling van het voorschot. Dit voorschot is niet gemaximeerd. Het is goed om tijdens de pilot vaste momenten in te bouwen om de honoreringen van het fonds te bekijken om daar lering uit te trekken. De tussentijdse evaluaties vinden plaats na 3 maanden, 6 maanden en 1 jaar na start van de pilot. Als eerder een volgende tranche van de financiering moet worden aangesproken kan de evaluatie naar voren worden geschoven.

Stap 8: *Organiseren van de professionele ondersteuning door het sociale wijkteam en schuldhulpverlening professionals*

Het doorbreken van de impasse bij de aanpak van de schulden is een hulpmiddel voor de hulpverlening. Vervolgens moeten de afspraken die met de cliënt worden gemaakt wel worden opgenomen een maatwerk plan voor de cliënt met bijbehorende ondersteuning. Dit is een taak van het sociale wijkteam.

Stap 9: Verkennen van de mogelijkheden tot het verzilveren van de uitgespaarde maatschappelijke kosten door het creatief team

De gemeente is geen enkelvoud. De kosten die voor een gezin worden gemaakt zijn verdeeld over verschillende kostenposten, wethouders en instellingen. Besparingen kunnen daarom niet onmiddellijk worden verzilverd, waarbij een deel van de besparingen terugvloeien in het Goede Gieren Fonds Haarlem. Doel van de pilot is om deze mogelijkheden te verkennen. Een verminderde aanspraak op de bijzondere bijstand vanwege minder beschermingsbewind is een directe winst omdat het een open einde regeling is. Een besparing bij Beschermd Wonen kan niet direct worden verzilverd als de instelling een vaste subsidie krijgt. Ook is het mogelijk dat de winst alleen zichtbaar wordt in een hogere doorstroming en daarmee in een kortere wachtlijst. Dit proces wordt voor alle casussen tegelijkertijd doorlopen.

Stap 10: Evaluatie van het Goede Gieren Fonds

Een jaar na de start van het Goede Gieren Fonds zal een eerste evaluatie worden uitgevoerd. Het gaat hierbij om een interne evaluatie. Hierbij zal ook gekeken worden of er daadwerkelijk sprake is van de beloofde vergroting van het perspectief van de cliënt en de besparing van de maatschappelijke kosten.

Stappenplan	Gemeente: SHV & wijkteams	Goede Gieren en creatief team
1: Voorlichting aan sociale wijkteams en schuldhulpverlening professionals	Organiseert de voorlichting	Geeft de voorlichting
2: Sociaal wijkteam en schuldhulpverlening professionals melden case	Taak sociale wijkteams en schuldhulpverlening professionals.	
3. Analyse oorzaak impasse	Wijkteam en schuldhulpverlening professionals leveren gegevens aan.	Goede Gieren onderzoeken met creatief team de mogelijkheden van voorliggende voorzieningen
4 Micro MKBA	Wijkteam en schuldhulpverlening professionals leveren gegevens aan voor micro MKBA	Goede Gieren berekenen op basis van huidige hulp en inschatting kosten na escalatie (nulalternatief)
5. Verkennen mogelijkheden alternatieve afbetaling bij cliënten en schuldeisers	Wijkteam en schuldhulpverlening professionals hebben contact met cliënt	Creatief team en Goede Gieren bedenken alternatieve oplossingen
6. Oplevering oplossingen aan sociale wijkteams en schuldhulpverlening professionals		Goede Gieren leveren de oplossingen op
7. Besluit tot financiering		Besluit met afgesproken

		momenten voor toetsing. Eric Dorscheidt fiatteert.
8. Organiseren van professionele ondersteuning	Wijkteam en schuldhulpverlening professionals organiseren de uitvoering van het ondersteuningsplan	
9. Verkennen mogelijkheden om uitgespaarde kosten te verzilveren		Creatief team heeft contact met diverse afdelingen binnen gemeente en verkent mogelijkheden.
10. Evaluatie Goede Gierenfonds	Wijkteam en schuldhulpverlening professionals leveren informatie aan over huidige zorgconsumptie cliënten	Vergelijkt de informatie met een nul-optie als er geen interventie vanuit Goede Gieren zou zijn geweest

5. Wanneer is de pilot een succes?

De meest algemene doelstelling van de Goede Gieren aanpak is het verminderen van de maatschappelijke kosten en het vergroten van het perspectief van de cliënt. In deze pilot gaan we leren en ontwikkelen hoe we die doelstellingen in Haarlem het beste kunnen bereiken. Het succes van de pilot is daarmee in eerste en instantie afhankelijk van de mate waarin geleerd en ontwikkeld is. Het Goede Gieren-initiatief wordt dus niet louter afgerekend op de financiële effecten. Dit heeft twee belangrijke redenen:

- 1) Te veel focus op resultaten in termen van outcome en output leidt in pilots vaak af van de leer- en ontwikkeldoelen. Terwijl dat het hoofddoel van de pilot is; leren wat werkt, maar vooral ook leren wat niet werkt. Met name de lessen over wat niet werkt dreigen onder te sneeuwen in pilot die te veel de focus op succes leggen. Terwijl die lessen ook belangrijk zijn om werkbare alternatieven voor de schuldhulpverlening te ontwikkelen.
- 2) We weten nog niet wie verantwoordelijk is voor eventueel succes van de pilot in termen van afgenomen kosten of toegenomen perspectief. De pilot is een gezamenlijk leer- en ontwikkeltraject van de Goede Gieren, de wijkteams en de Gemeente Haarlem.

Het succes van de pilot hangt daarmee samen met de volgende leer en ontwikkeldoelen.

a) ontwikkelen van een aanvullend handelingsrepertoire van de hulpverlening:

- Het in beeld brengen van maatschappelijke kosten/baten analyses.
- Het betrekken van meerdere stakeholders bij de oplossing.
- Onorthodoxe manieren van betalen mogelijk te maken.
- Afspraken maken met partijen als het CJIB en de Belastingdienst
- Uitgespaarde maatschappelijke kosten in beeld te brengen en methoden verzinnen om die te verzilveren

2) Leren in welke mate alternatieve oplossingen werken. En waarom ze wel of niet werken op verschillende niveaus:

- Huishouden
- Wijkteam
- Goede Gieren Fonds
- Gemeente Haarlem
- Overige stakeholders

6. Begroting

De begroting voor een Goede Gierenfonds Haarlem bestaat uit 2 onderdelen.

Er is geld nodig voor het Fonds zelf. En er is geld nodig voor het opzetten van het fonds en het ontwikkelen van een werkwijze van het fonds.

Het Goede Gieren Fonds Haarlem

De noodzakelijke omvang van het fonds voor het doorbreken van impasses op het gebied van schulddienstverlening en hulpverlening is onderwerp van onderzoek van de pilot. In sommige gevallen kan met kleine bedragen een enorme verandering tot stand worden gebracht. Denk aan de CJIB boete van de cliënt van de Maatschappelijke Opvang. In andere gevallen kan met een klein voorschot een schuldregeling bij de kredietbank worden gerealiseerd. Ook in dat geval is de multiplier zeer groot. In uitzonderlijke gevallen zal het Goede Gieren Fonds Haarlem optreden als last resort en de hele schuldregeling voor zijn rekening nemen. Dit gebeurt alleen als de schuldregeling vanwege bureaucratische belemmeringen niet kan worden uitgevoerd door de kredietbank. Het valt niet te voorspellen in hoeveel gevallen dit aan de orde zal zijn. Het is daarom goed om het geld voor het fonds in tranches van € 50.000 ter beschikking te stellen. Vooraf kan ook een maximale omvang van het fonds worden afgesproken. Bijvoorbeeld € 200.000.

Opzetten Goede Gieren Fonds en ontwikkelen werkwijze

Het opzetten van het fonds en het ontwikkelen van een werkwijze bestaat uit vier fases: uitwerking opzet en voorbereidende contacten met netwerkpartners, voorlichting voor wijkteams, begeleiding en beoordeling aanvragen, evaluatie pilot.

Uitwerking opzet pilot

Voor de uitwerking van de pilot is het noodzakelijk om al voor het fonds in actie komt gesprekken te voeren met netwerkpartners zoals CJIB, belastingen, kredietbank, afdeling financiën en de sociale dienst. Voor het voeren van deze gesprekken en het uitwerken van de opzet op basis van deze gesprekken, rekenen we 10 dagdelen.

Voorlichting aan de wijkteams

Om alle medewerkers van de wijkteams alert te maken op de mogelijkheden van het fonds beleggen we sessies met leden van de wijkteams. Hier wordt op basis van de casussen van de wijkteams zelf verkend wat de mogelijkheden zijn van het Goede Gieren Fonds Haarlem. Voor deze voorlichting plus voorbereiding rekenen we 5 dagdelen.

Begeleiding en beoordeling aanvragen

De werkwijze van het Goede Gieren Fonds Haarlem vergt maatwerk. Voor elke individuele aanvraag helpen we bij het opstellen van een Micro MKBA, het verkennen van onorthodoxe afbetalingsmogelijkheden en het verzinnen van methoden om uitgespaarde maatschappelijke kosten te verzilveren. Dit vergt in het begin veel tijd. Die tijd is nodig om het handelingsrepertoire uit te breiden (de gereedschapskist te vullen). Voor de eerste 20 aanvragen rekenen we 2 dagdelen per aanvraag. Daarna gaan we de werkwijze stapsgewijs overdragen aan de gemeente Haarlem. Voor dit overdragen rekenen we 10 dagdelen.

Uitwerking pilot	10
Voorlichting	5
Begeleiding aanvragen	50
Evaluatie	15
Totaal	80

In totaal gaat het dus om 80 dagdelen. De prijs per dagdeel is € 500 excl. BTW.

De kosten voor het opzetten en begeleiden van de pilot zijn dan € 40.000 excl. BTW

De looptijd van de Goede Gieren Pilot is 1 jaar.

De beoogde start van de pilot is september 2015.

Amsterdam, 26 februari 2015